

CARRETERS I TRAGINERS: TRANSPORT TERRESTRE AL CAMP DE TARRAGONA EN EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XIX

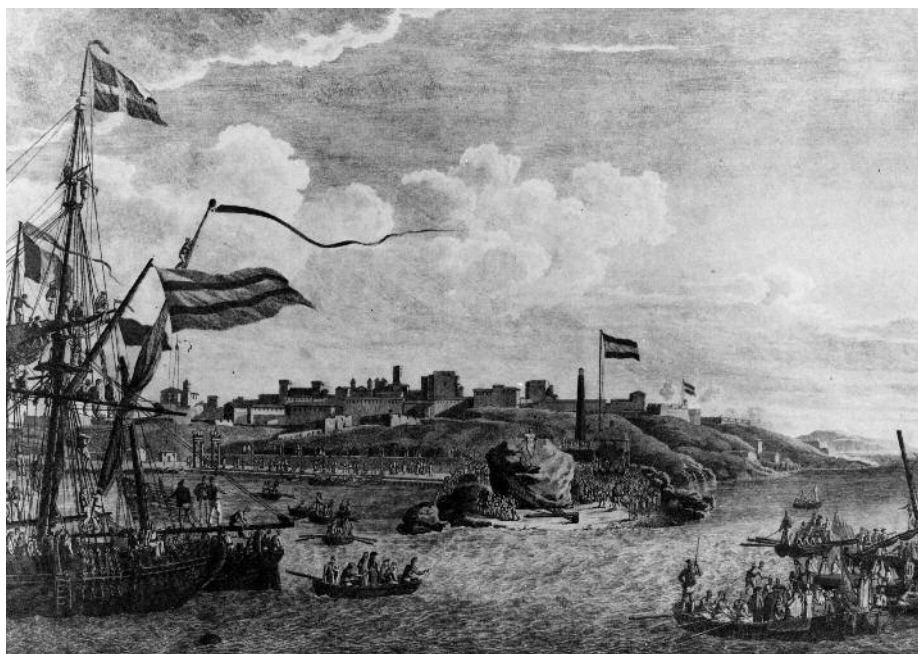
Josep M. Grau i Pujol

La intenció del treball és la d'aportar notícies sobre les persones dedicades al transport de mercaderies per terra en les tres ciutats del Camp de Tarragona, concretament dels traginers i carreters. Els primers utilitzaven només els animals de càrrega, principalment mules i ases, els segons un carro amb les corresponents bèsties majors. Aquestes persones esdevenien imprescindibles per la indústria i el comerç i s'encarregaven del trasllat de les matèries primeres arribades en vaixell, fos el cotó i la seda pels teixidors i velers, la pell pels sabaters, basters i sellers, la fusta i ferro pels boters o, per altra banda, aliments com la pesca salada, els llegums, els cereals o la xocolata. També, en sentit contrari, embarcar els productes transformats (aiguardent, oli, sabó i manufactures) o sense (vi, avellanes i ametlles). Les cròniques dels viatgers es fan ressò d'aquest tràfic; és el cas d'Henry Swinburne, quan el 1775 explica que l'aiguardent fabricat a Reus "és transportat totalment en carros, a mitja corona la pipa, fins a Salou per una carretera descoberta, però segura de cinc milles, allí el deixen a la platja fins que els mariners catalans es dignin embarcar-lo".¹ El comerç català del segle XVIII experimentà una important expansió mercantil que ultrapassà els seus límits territorials, amb una internacionalització de l'economia. L'aparició d'un corrent d'intercanvis motivà el desplaçament d'un gran contingent de comerciants i mariners arreu de la Península. Algunes poblacions de les comarques interiors, com per exemple l'Anoia, s'especialitzaren en el transport terrestre i les costaneres en el marítim.²

¹ "Un viatger anglès a Reus el 1775", *Revista del Centre de Lectura de Reus*, (Reus), 297-298, (1977), p. 106-108. Pel port de Salou vegeu la monografia de Josep Morell Torrademé, *Aproximació al comerç marítim de Reus i de Salou al segle XVIII*, Barcelona, 1993 o altres aportacions com la de Pere Anguera, "El comerç de pesca salada a Catalunya a finals de l'Antic Règim", *Penell*, (Reus), 2 (1985), p. 28-45 i Maite Cirera, "El port de Salou durant el segle XVII", *Estudis de Salou*, (Salou), 1 (1998), p. 9-17. Precisament en un inventari dels efectes de l'Ajuntament de Reus al port de Salou, realitzat el tres de gener de 1817, sabem que el municipi posseïa un carro gran, set de petits, un carretó, dos rucs grans i dos de xiquets, a més de senalles, mola, ternals, pesos i una campana. (Manual notarial de Pere Gras Clivillé, AHT, Notaria de Reus, caixa 698).

² Assumpta Muset Pons, *Catalunya i el mercat espanyol al segle XVIII: els traginers i els negociants de Calaf i Copons*, Barcelona, 1997.

Enric Tello Aragay ha documentat que els intercanvis econòmics entre la Segarra i el Camp de Tarragona, sovint prenen forma de bescanvi directe d'aiguardent per pesca salada. Aquí cal esmentar el petit comerç dels traginers i revenedors. En una economia de secà, a mesura que els pagesos s'endeutaven havien de cercar ingressos complementaris de tota mena i el recurs a treballar en el transport ho permetia. L'enquesta de Francisco de Zamora a les comarques urgellenques i segarrenques (1788-1791) remarca que quan es generaven excedents de cereals, aquests es comercialitzaven vers el litoral mediterrani.³ Això també ho constata Antoni Jordà Fernández, amb el comerciant tarragoní Lluís Escolà Sabater, que des de 1746 es dedicava al comerç de blat que portava des de l'Urgell i una part l'enviava per mar a Barcelona.⁴ Núria Sales relata a través dels llibres i lligalls de la Companyia dels Cortadelles, que entre 1788 al 1789 no hi havia dia que no passessin per la ciutat de Lleida, llargues rècules de rucs carregats de blat procedent de l'Aragó.⁵

Gravat que representa el llançament de la primera pedra del Port. 12 de novembre de 1802.
(Arxiu del Port de Tarragona)

³ "Vendre per pagar. La comercialització forçada a l'Urgell i la Segarra al final del segle XVIII", *Recerques*, (Barcelona), 23, (1990), p. 141-160.

⁴ *Poder i comerç a la ciutat de Tarragona s. XVIII*, Tarragona, 1988, p. 163-170.

⁵ *Mules, ramblers i fires (s. XVIII-XIX)*, Reus, 1991, p. 57.

A través de les amonestacions conservades en el fons de la Comunitat de Preveres de Reus (apèndix 2) hem pogut identificar prop d'una quarantena de traginers, més de la meitat procedeixen del Camp de Tarragona, sobretot de la mateixa ciutat, però hi ha representants d'arreu, sobretot de llocs amb els quals Reus mantenia relacions econòmiques, sigui per compres d'aiguarent o per l'especialització en la manufactura tèxtil, com per exemple les capitals del Pla de Barcelona, el Bages, el Berguedà o el Maresme i en un entorn més pròxim destaquen dues viles amb una important presència de l'artesanat vinculat amb la terrissa, com són la Selva del Camp i Miravet, un producte que s'havia de comercialitzar; a la Conca de Barberà sobresurt Vilaverd, un poble que a causa de la reduïda extensió del seu terme municipal, amb la limitació dels conreus, cercà altres sortides econòmiques, com la dedicació al transport, tot aprofitant la seva situació privilegiada de pas vers el Camp de Tarragona i la proximitat del nucli industrial de la Riba, productor de paper que s'exportava via marítima a les colònies americanes. Vilaverd també tenia dos pous de glaç; el 1787 el seu refresc es traslladava amb mules a Valls, Alcover, el Pla de Santa Maria i Montblanc, entre d'altres viles.⁶

També constatem un elevat grau d'endogàmia en els casaments de traginers, que sovint s'emparentaven amb famílies del mateix ofici i, a més a més, la seva mobilitat laboral afavoria que les seves mullers fossin forasteres.

Origen dels traginers documentats a Reus a través de les amonestacions matrimonials (1770-1836)

El Camp de Tarragona (24)

- Alcover: 2
- Castellvell del Camp: 1
- El Catllar: 1
- La Pobla de Montornès: 1
- Reus: 15
- Salomó: 1
- La Selva del Camp: 2
- Torredembarra: 1

El Priorat (1)

- La Bisbal de Falset: 1

La Conca de Barberà (1)

- Vilaverd: 1

Terres de l'Ebre (1)

- Miravet: 1

Terres de Ponent (2)

- Sant Martí de Maldà: 1
- Solsona: 1

⁶ Roser Puig i Tàrrach, "L'explotació dels pous de gel de Vilaverd per la família Batlle a finals del segle XVIII", *Reboll*, (Montblanc), 7, (2005), p. 8-10.

Àrea de Barcelona (9)

- Barcelona: 6
- Berga: 1
- Manresa: 1
- Mataró: 1

Total: 37

Seguint la mateixa font parroquial de les amonestacions (apèndix 1), tot i que és defectiva, en no haver-se conservat la totalitat de les butlletes, la geografia dels carreters documentats a Reus en el darrer quart del mil set-cents i primer terç del segle següent, és similar a la dels seus companys traginers, amb un predomini dels camptarragonins, especialment dels reusencs. Aquí el factor determinant són les comunicacions perquè no és el mateix circular per un camí de bast amb un animal, que per un camí amb un carro que necessita un continu manteniment i la construcció de ponts per sobrepassar rius i rieres.

Origen dels carreters documentats a Reus a través de les amonestacions matrimoniales (1770-1836)

El Camp de Tarragona (39)

- L'Aleixar: 1
- Reus: 34
- Riudoms: 1
- Valls: 1
- Vila-seca: 2

Terres de Ponent (1)

- Tàrrrega: 1

El Pla de Barcelona (1)

- Sant Andreu de Palomar: 1

El País Valencià (1)

- Xàtiva: 1

Total: 42

En la segona meitat del segle XVIII al Sud de Catalunya es potenciarà el port de Tarragona: el 1761 se li reconeix el dret per embarcar mercaderies estrangeres, el 1786 se l'habilita per exportar a Amèrica i finalment el 1789 s'autoritza l'obra amb el corresponent finançament, a través d'impostos sobre els gèneres que entraven o sortien per les duanes. El 1790 s'inauguraren les obres de construcció del port tarragoní, un fet que perjudicaria la resta de ports del corregiment, com Altafulla, Cambrils, Salou i Torredembarra. Per contrarestar l'empenta de Tarragona, les elits econòmiques i polítiques de Reus planificaren un canal navegable, a imitació dels existents en alguns països d'Europa, però

l'escassetat de recursos hídrics del Camp de Tarragona i la Guerra del Francès el féu inviable.⁷

Una altra de les conseqüències de la potenciació del port de l'antiga Tàrraco, fou la necessitat de millorar els vials que unien la capital administrativa amb la capital econòmica; així, el 27 d'octubre de 1827 es va posar la primera pedra de la carretera de Tarragona a Reus.⁸

Les guerres europees van afectar negativament el comerç i en especial el transport marítim. Esmentem les que enfrontà el Regne d'Espanya amb Gran Bretanya (1779-1783 i 1796-1802) i amb França (1793-1795 i 1808-1814). Els desplaçaments terrestres també es van veure perjudicats amb la invasió de Napoleó i amb la Primera Guerra Carlina (1833-1840). En el primer conflicte a fi de fortificar Tarragona, des de Reus els transports de materials d'obra com calç, rajoles i fusta són constants, a més dels bagatges per traslladar l'armament i les provisions dels exèrcits. Posteriorment, en l'enfrontament entre liberals i carlins, un dels objectius recurrents foren les comunicacions terrestres, amb robatoris i atacs als correus, que s'estengueren als traginers i a les diligències, amb el segrest de persones per exigir un rescat.⁹

El primer padró d'habitants complet conservat a Reus es confeccionà durant la dominació napolònica, concretament el 1810 (apèndix 3) i registra 33 carreters i 25 traginers, malauradament no especifica la seva naturalesa.

Encara que sigui de caràcter fiscal, també hem fet ús del cadastre de Reus del 1817 (apèndix 4), que només inscriu disset carreters i dos traginers; el baix nombre d'aquests últims l'hem d'interpretar per la doble dedicació a l'agricultura i el document a molts els definiria com a pagesos.

Tres anys més tard disposem del padró realitzat durant el Trienni Constitucional (apèndix 5), on es compten 51 carreters i 14 traginers. La baixa xifra dels darrers novament es podria explicar per la combinació de l'ofici de tragar amb el de pagès i en la qualificació del document primés abans el treball agrícola que el de transport, més complementari. Un 88% dels carreters són camp-tarragonins, i sobresurten en gran mesura els nascuts a Reus, seguit dels originaris de pobles propers, com Castellvell, Constantí, la Selva o Maspujols, puntualment trobem un vendrellenc, un barceloní, un aragonès, dos valencians i un estranger. També cal incidir en la possible confusió per homonímia del carreter que transporta respecte del que construeix els carros. Atenent la deficient conservació de les carreteres i camins i segons el tipus de càrrega, els carros eren més aptes per distàncies curtes i en terreny pla.

Els traginers segueixen la tendència dels seus companys i la majoria (64%) procedeixen del Camp de Tarragona, destacant novament els reusencs; més

⁷ M. Ferran, E. Gort, S. Palomar i M. Toldrà, *Reus, port de mar. De l'establiment del mercat al projecte del canal*, Reus, 2007.

⁸ Antoni Pons Anguera, *Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parages de Cataluña*, edició a cura de Pere Anguera, Reus, 1988, p. 98. En l'àmbit urbanístic el mateix autor anota que el juny de 1833 es començaren a empedrar els ravals de Reus, p. 118.

⁹ Pedro Nogales, *Una visió de la Primera Guerra Carlista. Cartes de la Companyia d'Aragó (1833-1840)*, Reus, 1995, p. 70-74.

enllà n'hi ha de Sarraí, una vila conquesca molt vinculada amb la plana per la proximitat i les relacions comercials amb Valls; de l'Ebre apareix la ciutat de Tortosa; a les Garrigues, especialitzada en la producció de l'oli, l'Espluga Calba; Igualada en la indústria de la pell i per cloure, la capital de Catalunya.

L'important fluxe de vins des dels pobles vers les ciutats per a convertir-los en aiguardent i seguidament embarcar-los per mar, motivarà la formació d'una àmplia xarxa de carreters i traginers, unes figures imprescindibles per al comerç, en aquest article intentem presentar dades de les ciutats, però encara resta conèixer les de viles i pobles de les seves respectives àrees d'influència.

Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones habitants a Reus segons el padró de 1820

Carreters (51)

- El Camp de Tarragona (45)
 - Castellvell del Camp: 1
 - Constantí: 1
 - Maspujols: 1
 - La Pobla de Mafumet: 1
 - Reus: 38
 - La Selva del Camp: 2
 - Valls: 1

- El Penedès (1)
 - El Vendrell: 1

- El Pla de Barcelona (1)
 - Barcelona: 1

- Aragó (1)
 - Fraga: 1

- El País Valencià (2)
 - Xàtiva: 2

- Estranger (1)
 - Gènova: 1

Traginers (14)

- El Camp de Tarragona (9)
 - Alcover: 1
 - Reus: 6
 - Tarragona: 1
 - Valls: 1

- La Conca de Barberà (1)
 - Sarrai: 1

- Terres de l'Ebre (1)
 - Tortosa: 1

Les Garrigues (1)
—L'Espluga Calba: 1

L'Anoia (1)
—Igualada: 1

El Pla de Barcelona (1)
—Barcelona: 1

Constructors de carros

El Camp de Tarragona (6)
—La Canonja: 1
—Reus: 5

En una llibreta municipal que registrava les persones que vivien en règim de lloguer a Reus en el primer vicenni del segle XIX (apèndix 6), hi localitzem vuit carreters, un traginer, cinc bastaixos, cinc camàlics i dos matalots; hem de dir que aquests auxiliars del transport i l'hosteleria no els hem comptat en els padrons.

Per constatar el pes dels transportistes en el món agrari, coneixem les estadístiques de la Catalunya Vella, així entre els 219 treballadors que es contractaren al mas Sanmartí, terme de Sallent, entre 1835 i 1872, els principals eren els mossos (67), seguien les minyones (34), els traginers (19) i els pastors (15). El salari dels que es dedicaven a tragar era similar als dels mossos.¹⁰

De la ciutat de Tarragona hem seleccionat dos padrons, un de 1823 (apèndix 7) i el segon de tres anys més tard (apèndix 8). El primer document fitxa onze carreters i vint traginers, la major part del Camp; ressalten en ambdós casos els originaris de la capital administrativa. De carreters, a més, n'hi ha de dues viles costaneres del Penedès i de Barcelona; en una ocasió la font anota un miravetà i un reusenc amb les dues denominacions laborals; puntualment cal esmentar la dedicació d'una dona en el negoci, es tracta d'una vídua de Mont-roig del Camp, que al seu servei té un mosso traginer també enviadat.

De la comarca de la Conca de Barberà, de forma similar a Reus, hi ha un representant de Vilaverd. Durant la segona meitat del segle XVIII el transport del gel emmagatzemat als pous de la Pasquala de Montblanc fins a la ciutat de Tarragona el realitzaven una quinzena de traginers tarragonins amb una mitjana d'un viatge setmanal durant els mesos d'estiu. Amb el nou segle, durant el Trienni Constitucional, concretament el 1822, l'abolició de la privativa de la venda de neu i els atacs dels reialistes als traginers, perjudicaren la contractació de l'arrendament dels pous.¹¹

¹⁰ Carme Sanmartí Roset, "El treball assalariat en els masos de la Catalunya interior al segle XIX. L'exemple del mas Sanmartí (Bages)", *Estudis d'Història Agrària*, (Barcelona), 10, (1994), p. 143-155.

¹¹ Josep M. Grau Pujol, *La indústria tradicional de Montblanc i la Conca de Barberà en el segle XVIII*, Montblanc, 1989, p. 63-66.

**Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones habitants
a Tarragona segons el padró de 1823**

Carreter (11)

El Camp de Tarragona (9)

—La Riera de Gaià: 1

—Tarragona: 8

El Penedès (2)

—El Vendrell: 1

—Vilanova i la Geltrú: 1

Mosso carreter (1)

—Tarragona: 1

Traginer (20)

El Camp de Tarragona (15)

—El Catllar: 2

—Constantí: 1

—Mont-roig del Camp: 1

—Reus: 1

—Riudoms: 1

—Tarragona: 7

—Vallmoll: 1

—Valls: 1

La Conca de Barberà (1)

—Vilaverd: 1

El Penedès (1)

—Vilafranca del Penedès: 1

La Ribera d'Ebre (1)

—Miravet: 1

El Pla de Barcelona (2)

—Barcelona: 2

Mosso traginer (1)

—Tarragona: 1

Cotxer (1)

—Aragó: 1

Mosso de diligència (1)

—Castella: 1

Fabricant de carros (2)

—Alcover: 1

—Castella: 1

El padró tarragoní de 1826, tot i la curta distància cronològica amb l'anterior, presenta algunes diferències quantitatives. La principal és que gairebé quadruplica el número de carreters i pel que fa als traginers és aproximada, ja que els primers padrons del segle XIX presenten imperfeccions, les pors d'un ús de les dades amb altres finalitats, com la fiscal (pagament d'impostos) o militar (mobilització de lleves), podien ser una causa evident d'ocultació, o simplement una mala recollida d'informació per part dels funcionaris encarregats de fer-ho i només la confrontació de dades municipals amb els registres parroquials podria facilitar-nos un resultat més fiables. L'existència del port de Tarragona motiva l'afluència de carreters i traginers d'arreu del Camp de Tarragona, però també del Penedès, les Garrigues, l'Anoia o de poblacions valencianes i barcelonines. Precisament de la Conca de Barberà hi descobrim dos carreters, un de l'Espluga de Francolí i un de Montblanc, juntament amb un traginer de Lilla. A la vila ducal, segons el registre de la confraria de la Mare de Déu de la Mercè dels anys 1819-1824, hi havia inscrits divuit traginers i dos carreters.¹²

Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones habitants a Tarragona segons el padró de 1826

Carreter (39)

El Camp de Tarragona (25)

- Alcover: 1
- Reus: 3
- La Selva del Camp: 2
- Tarragona: 14
- Torredembarra: 1
- Vila-rodona: 1
- Vila-seca: 3

El Penedès (3)

- Sant Llorenç d'Hortons: 1
- Vilanova i la Geltrú: 2

La Conca de Barberà (2)

- L'Espluga de Francolí: 1
- Montblanc: 1

Les Garrigues (1)

- Arbeca: 1

El Maresme (2)

- Mataró: 1
- Sant Vicenç de Montalt: 1

¹² Josep M. Grau-Roser Puig, "Aspectes econòmics de Montblanc durant el Trienni Constitucional (1820-1823)", *Aplec de Treballs*, (Montblanc), 24, (2006), p. 133-162. A través dels llibres de matrimonis de la parròquia de Santa Maria de Montblanc, saben que en el darrer quart del segle XVIII s'establiren a la vila cinc carreters foranis: dos de l'Espluga de Francolí, un de Cabra, un de la Selva del Camp i un altre de Barcelona, "Immigració al Montblanc setcentista (1774-1794)", *Aplec de Treballs*, (Montblanc), 22, (2004), p. 31-52.

El Pla de Barcelona (3)

—Barcelona: 3

Estranger (1)

No consta: 2

Traginer (17)

El Camp de Tarragona (9)

—El Catllar: 1

—Els Pallaresos: 1

—Tarragona: 5

—Torredembarra: 1

—Vallmoll: 1

La Conca de Barberà (1)

—Lilla: 1

El Pla de Barcelona (3)

—Barcelona: 3

El Penedès (1)

—Vilanova i la Geltrú: 1

L'Anoia (1)

—Igualada: 1

El Baix Llobregat (1)

—Esparraguera: 1

El País Valencià (1)

—Millars: 1

Mosso carreter (1)

—Constantí: 1

Calesses (1)

—El Camp de Tarragona: 1

Cotxer (1)

—Aragó: 1

Fabricant de carros (2)

—El Camp de Tarragona: 1

—El Penedès: 1

A la Selva del Camp, segons dades censals, el 1838 hi havia tres carreters i catorze traginers, un dels quals s'informa que havia emigrat al Pla d'Urgell (apèndix 9). Es tracta d'una vila al peu de les Muntanyes de Prades ben connectada amb les tres ciutats del Camp de Tarragona, amb una especialització en el sector secundari, concretament en la fabricació d'olles i tupins, que es distribuïen arreu del territori; a l'època moderna es té constància de la seva

exportació a les Illes Balears.¹³ Els terrissers combinaven el seu treball amb l'agricultura. Una prova de la importància dels traginers a la Selva és la fundació i manteniment d'una confraria pròpia al llarg dels segles.¹⁴

La darrera població analitzada és Valls. Segons les dades cadastrals, el 1790 hi havia 28 negociants i només quatre carreters;¹⁵ el 1838 tres traginers i un subdidi de comerç de 1849 compta vuit traginers; són xifres totalment defectives, ja que el primer padró d'habitants salvaguardat de 1844 (apèndix 10), llista 22 traginers i vuit carreters. L'orografia de l'àrea de mercat de Valls fa necessari conduir les mercaderies sobre les bèsties a bast, més que a través de carros.

Gairebé tots els carreters que residien a Valls són camptarragonins, predominant els d'origen urbà (reusencs i vallencs), juntament amb un barceloní. Tres quartes parts dels traginers són de la mateixa ciutat; la resta provenen de localitats de la vall del riu Gaià, que condueix al mar, i dels camins que conflueixen a la Conca de Barberà (per l'estret de la Riba i els colls de Cabra i de Prenafeta) i les Garrigues. En el llibre consultat consta que dos traginers es dedicaven específicament al transport de pesca salada.

Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones habitants a Valls segons el padró de 1844

Carreters (8)

El Camp de Tarragona (7)

- Cabra del Camp: 1
- Cambrils: 1
- Reus: 3
- Valls: 2

El Pla de Barcelona (1)

- Barcelona: 1

Traginers (22)

El Camp de Tarragona (18)

- Alió: 1
- Altafulla: 1
- La Nou de Gaià: 1
- El Pont d'Armenetra: 1
- Valls: 13
- Masmolets: 1

¹³ Josep M. Recasens Comes, "Algunes notícies sobre el comerç i els comerciants de la Selva, de finals del segle XVI i principis del XVII", *Butlletí del Centre d'Estudis Selvatans*, (La Selva del Camp), 5, (1998), p. 13-23.

¹⁴ Vegeu l'estudi de J. M. Grau-R. Puig, *La confraria de Sant Antoni abat de la Selva del Camp* (ss. XVIII-XIX), La Selva del Camp, 1993.

¹⁵ Ricard Ibarra, *Valls a la segona meitat del segle XVIII segons el reial cadastre*, Valls, 1991, p. 219.

La Conca de Barberà (2)

—Sarral: 1

—Vilaverd: 1

El Penedès (1)

—Vilanova i la Geltrú: 1

Les Garrigues (1)

—Fulleda: 1

Un altre tema a tractar és el transport de persones. A banda del carro, s'utilitzava la tartana, que era un vehicle lleuger de dues rodes portat per un cavall. El 1810 a Reus hi havia tres calessers i dos tartaners. De la mateixa forma que en el substantiu carreter hi pot haver confusió en els conceptes de conductor i de fabricant. Els usuaris d'aquests vehicles solien ser membres de la noblesa, eclesiàstics i comerciants.¹⁶

Segons llegim en la correspondència de Fidel Moragues de 1820 els seus delegats a Valls es desplaçaven a Tarragona amb tartana. Els carreters de la seva companyia també li trametien correu propi. Segons el padró de 1823, a Tarragona l'Arquebisbe tenia un cotxer aragonès i en el posterior registre de 1826, a més a més, hi consta un cotxer valencià. El Monestir de Poblet també disposava de cotxers, així se'n documenten en els anys 1727, 1774 i 1777.¹⁷

La premsa tarragonina publica diverses notícies sobre aquests mitjans; així, al *Diario de Tarragona* del 3 de juliol de 1809 hi llegim l'anunci següent: "El carromatero de la Plaza de la Fuente, dará razón de quien a precio cómodo venderá una tartrana con un caballo y todos sus aparejos", en la mateixa capçalera, el 8 d'octubre de 1810: "Bernado García, cochero que fue del señor comandante del parque de campaña, solicita servir en cualquier clase que se le coloque" i catorze dies més tard: "El que quisiera alquilar un coche de retorno para Valencia o Andalucía, acuda al mesón de la Rambla".

Finalment per acabar, esmentem les diligències, que eren carruatges tirats per cavalls i servien per traslladar correu i persones. La línia regular que enllaçava Reus i Barcelona fou creada el 1817 i la de Reus i València l'any següent.¹⁸ El cens tarragoní de 1823 ens aporta el nom d'un mosso castellà de diligència.

Per a posteriors recerques i seguiments individualitzats caldria consultar els llibres de matrimonis, manuals notariais i fons patrimonials i així es podria valorar el grau d'especialització o si més aviat era una feina addicional per al-

¹⁶ A nivell peninsular i per l'època moderna disposem de l'article d'Alejandro López Álvarez, "Coches, carrozas y sillas de mano en la monarquía de los Austrias entre 1600 y 1700", *Hispania*, (Madrid), LXVI, (2006), p. 883-908.

¹⁷ Josep M. Calbet-Pere Vallribera, "Els oficis a l'Espluga de Francolí dels segles XVII i XIX", *Butlletí del centre d'Estudis locals*, (L'Espluga de Francolí), 20, (1993), p. 2-4. Els mateixos autors també esmenten a dos traginers espluguins: Antoni Sales, especialitzat en el transport d'oli (1809) i Josep Barrufet en el de blat (1817).

¹⁸ M. Teresa Sierra, "Els mitjans de transport a la Catalunya del segle XIX", *Espais*, (Barcelona), 20, (1989), p. 48-56.

guns pagesos, conèixer els seus salaris, les rutes terrestres o el calendari anual de treball, sense oblidar el paper de mossos i ajudants. Som conscients de les mancances i limitacions dels primers padrons mil vuit-centistes, però malauradament les seves sèries són curtes, sobretot a Reus, Valls i altres poblacions menors.

APÈNDIX DOCUMENTAL

1. Carreters documentats a Reus a través dels fulls de les amonestacions matrimonials (1770-1836)

1783

—Rafael Cases Torner, corder de Bellpuig d'Urgell, fill de Salvador Cases, carreter de Tàrraga.

1784

—M. Àngela Rovira Casanoves, filla de Josep Rovira, mestre carreter de Reus.

1796

—Antoni Granell Llaberia, carreter, fill d'Antoni, difunt del mateix ofici, tots de Reus.

1802

—Pere Aguader, carreter i pagès de Reus, casat amb Josepa Riba.

1806

—Baltasar Huguet Bonet, carreter de Reus, el seu pare era peixater; Jaume Montserrat Mateu, carreter de Reus.

1813

—Josep Miró Nogués, carreter de Reus, es casa amb Teresa Esplugues, del Pla de Santa Maria; Ramon Avellana, carreter de Sant Andreu de Palomar, resident a Reus.

1815

—Francesc Alberic Espinós, carreter de Vila-seca, el seu pare era pagès; Antoni Granell Llaberia, vidu veler fill d'Antoni, carreter de Reus; Miquel Florentí Martí, carreter, el seu pare homònim del mateix ofici, tots de Reus.

1816

—Pau Fontseré Nogués, sombrerer de Riudoms, fill de Josep, carreter.

1817

—Pere Pedret Canals, carreter de Reus, vidu en primeres núpcies de Maria Cerdà i en segones de Maria Sabadell; Joan Sugranyes Andorra, blanquer de Vila-seca, fill de Francesc, carreter.

1819

—Antònia Oliver Folc, de Valls, filla de Dídac, carreter.

1820

—Josep Gascó Ferris, carreter de Xàtiva, habitant a Reus; Pere Aguader Nolla, carreter, fill de Josep Aguder, carreter difunt, de Reus.

1822

—Ramon Soler Cano, carreter de Reus, es casa amb Teresa Gavalrà, de Constantí.

1823

—Ramon Martí Marcó, veler, fill de Ramon, carreter difunt, tots de Reus.

1824

—Tomàs Aixelà Almirall, carreter, fill de Pau, del mateix ofici, el primer es casa amb Josepa Roig Móra, filla de Joan, carreter, tots de Reus.

1826

—Antònia Aixelà Font, filla de Sebastià, carreter de Reus; Jaume Vives Gisbert, carreter de Reus, es casa amb la filla d'un pagès; Gabriel Pedret Canals, carreter, fill de Pere, pagès, el primer vidu de Matilde Oliver, tots de Reus.

1827

—Francesc Martí Batlle, pagès, fill de Francesc, carreter, tots de Reus.

1829

—Jaume Aguader Nolla, carreter, fill de Josep, del mateix ofici, difunt, es casa amb Gertrudis Gil Sugranyes, fill de Salvador, també carreter, tots de Reus; Francesc Sugranyes Ambrosi, pagès, fill de Francesc, carreter, tots de Reus; Ramon Carbonell Poblet, carreter, fill d'un pagès es casa amb Maria Cases.

1831

—Clara Castelló Pàmies, filla d'Isidre, carreter de l'Aleixar, difunt.

1832

—Antoni Roig Santasusanna, carreter, fill de Joan, del mateix ofici, tots de Reus; Francesc Pedret Oliver, fill de Gabriel, tots carreters de Reus.

1833

—Magina Figuerola Blanc, filla de Ramon, carreter, de Reus.

1836

—Josep Fortuny Calbet, fill de Josep, tots carreters de Reus; Teresa Roig Focs, filla de Salvador, carreter, tots de Reus.

2. Traginers documentats a Reus a través dels fulls de les amonestacions matrimonials (1770-1821)

1770

- Pere Andreu Duc, sabater, fill de Pau, traginer de Vilaverd, mort a Reus, es casa amb Teresa Elies.

1775

- Josep Ferrer, calçoner de Solsona, d'infantil edat habitant a Reus, fill de Tomàs, traginer de Solsona, difunt; Maria Sugranyes, filla de Vicenç, traginer de Castellvell del Camp.

1777

- Magdalena Camell, filla de Francesc, traginer, ambdós de la Selva del Camp, el darrer difunt.

1779

- Antònia Sala, filla d'Isidre, traginer, de Mataró, d'esta part a vint anys resident a Reus.

1781

- Josepa Gibert, filla de Sebastià, traginer de la Pobla de Montornès, de molts anys a Reus habitant.

1782

- Rosa Serra, filla de Josep, traginer de Miravet, ella habitant a Reus.

1784

- Simó Pintaluba, pagès i traginer de Reus, fill de Simó, major, pagès i traginer de la Selva del Camp, de esta part a molts anys habitant en esta vila (Reus); Antònia Sants, filla de Salvador, traginer de la Bisbal de Falset, mort a Reus.

1788

- Antoni Albareda, traginer de Sant Martí de Maldà, fill de Josep, del mateix ofici i poble. Es casa amb Rosa Palou, nascuda a Mont-roig de Segarra.

1789

- Josep Duc, traginer de Reus, es casa amb Teresa Vellet; Maria Freixa, filla de Pere, traginer de Berga, ella "de molts anys a esta part vivint a Reus"; Maria Marió, filla de Josep, traginer de Reus; Blai Martorell, traginer de Reus, fill d'un pagès.

1790

- Esteve Arpa Roca, vidu traginer d'Alcover, habitant a Reus, fill de Jaume, del mateix ofici i localitat.

1793

- Beatriu Martí, filla d'Antoni, traginer de Reus.

1803

— Salvador Sants, veler, fill de Salvador, traginer de Reus; Josep Bros, volanter de Reus, fill de Joan-Baptista, traginer de Manresa.

1810

— Elies Roig Bellver, traginer de Reus, el seu pare era de les Borges del Camp.

1811

— Gertrudis Marca Bellveny, filla d'Esteve, traginer de Reus; Josepa Altès, filla de Francesc, traginer de Torredembarra.

1812

— Francesca Crespo, filla de Pere, traginer de Barcelona; Pere Sabater Bertran, fill de Francesc, traginer de Barcelona; Domènec López, traginer de Reus es casa amb la filla d'un fuster de Reus; Antoni Morell, traginer, fill d'Antoni, també traginer, tots de Reus, es casa amb Francesca Solanes, filla d'un traginer reusenc.

1813

— Joan Rull Marquet, vidu traginer del Catllar.

1814

— Joan Piera, traginer, de Barcelona, fill d'Agustí, del mateix ofici; Joan Soler Marsal, traginer de Barcelona, habitant a Reus.

1817

— Agustí Ferrer, traginer de Reus; Josep Sugranyes, traginer de Reus.

1819

— Antoni Morell, traginer de Reus, Jaume Soler, traginer de Reus.

1821

— Mateu Briqueus Artigues, traginer de Barcelona, resident a Reus, fill de Pere, carreter; Bartomeu Fortuny, traginer de Salomó; Jaume Fortuny Nogués, traginer de Reus, es casa amb Teresa Grifoll Martí, de Mont-roig del Camp.

Font: Arxiu Comarcal del Baix Camp (ACBC), Fons Comunitat de Preveres de Reus, Amonestacions matrimonials, la catalogació d'aquesta sèrie l'ha realitzat el tècnic auxiliar d'arxius Pere Alegre, al qual agraeixo la seva ajuda.

3. Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones habitants a Reus segons el padró de 1810

Carreter

- Pere Aiguader
- Pau Aixalà, v.
- Agustí Balcells
- Andreu Barber
- Gregori Bordes
- Joan Calbó
- Josep Cartujo
- Isidre Castelló
- Josep Clergue
- Pere Costa
- Bernat Cot
- Esteve Ferrando
- Josep Ferrer
- Pere Ferrer
- Josep Giol
- Gabriel Giró
- Joan Giró
- Antoni Marfà, absent
- Francesc Martí
- Francesc Martorell
- Josep Masdéu
- Domènec Nolla
- Francesc Odena
- Joan Pàmies
- Francesc Pedret
- Josep Pedret
- Pere Pedret
- Jaume Roca
- Joan Roig
- Baltasar Torrents
- Francesc Vilà
- Josep Vilà
- Isidre Vilà

Traginer

- Antoni Alejandro
- Josep Andreu

- Joan Antolí
- Francesc Duran
- Josep Isern
- Jaume Fortuny
- Josep Gibert
- Baldiri Gil
- Benet Hernández
- Sebastià Martí
- Jaume Mateu
- Francesc Miralles
- Francesc Mercader
- Vicent Pagès
- Antoni Polver
- Joan Porrera
- Antoni Reig
- Jeroni Rocabruna
- Miquel Rom
- Joan-Baptista Rovira
- Jacint Segura
- Miquel Serres
- Jaume Soler
- Josep Sugranyes
- Josep Vilageliu

Calesser

- Antoni Cort
- Joan Florentí
- Pau Nogués

Tartaner

- Salvador Claramunt
- Miquel Sacristà

Fabricant de carros

- Jaume Calbó
- Josep Cerdà

Font: Arxiu Comarcal Baix Camp (ACBC), Fons Municipal de Reus, Padró d'habitants de 1810, sign. 2.419-2.420.

4. Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones a Reus segons el cadastre per menor de 1817

Carreter

- Francesc Alberic
- Josep Alsina
- Francesc Bigorra
- Francesc Borrell
- Joan Cerdà
- Pau Cirer

- Josep Masdéu, àlies *Palleta*
- Francesc Pedret
- Joan Pedret, menor
- Valentí Pedret
- Tomàs Roig
- Joan Roig, menor
- Agustí Soler
- Benet Sugranyes

- Josep Torner
- Joan Torrell
- Antoni Vidal

Traginer

- Josep Cailà
- Joan Garrabé

Tartaner

- Ramon (?)
- Fidel Domènec
- Bartomeu Fortuny

Constructor de carros

- Manuel Giró
- Josep Rovira

Font: Arxiu Comarcal Baix Camp (ACBC), Fons Municipal Reus, sign. 1.596.

5. Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones habitants a Reus segons el padró de 1820

Carreters

El Camp de Tarragona

Castellvell del Camp

- Pau Cirer, ea. 6 (1802), casat a Reus.

Constantí

- Joan Giró, ea. 6 (1790), casat a la mateixa població.

Maspujols

- Pau Llorens, ea. 3 (1765), casat a Reus.

La Pobla de Mafumet

- Antoni Blasi, ea. 36 (1808).

Reus

- Ramon Blai, tenia 30 a. casat a Reus.
- Francesc Bigorra, tenia 44 a. casat a Reus.
- Francesc Bover, tenia 55 a. casat a Reus.
- Francesc Carbonell, tenia 30 a. la seva esposa era de Cardona.
- Pere Cases, tenia 50 a.
- Francesc Cerdà, tenia 40 a. casat a Reus.
- Domènec Cerdà, tenia 30 a.
- Pere Clergue, tenia 56 a. casat a Reus.
- Pere Costa, tenia 40 a.
- Pere Costa, tenia 20 a. fill de l'anterior.
- Antoni Duran, tenia 44 a. casat a Reus.

- Francesc Ferrer, tenia 30 a.
- Joan Florentí, ea. 28, casat a Reus.
- Domènec Forner, tenia 36 a.
- Joan Fortuny, tenia 84 a. casat a Tarragona.
- Josep Fortuny, tenia 36 a. casat a Reus.
- Jaume Freixa, tenia 34 a. casat a Reus.
- Salvador Gil. Tenia 35 a.
- Josep Llopis, tenia 40 a. casat a Reus.
- Francesc Martí, tenia 66 a.
- Jaume Mir, tenia 43 a.
- Josep Miró, tenia 50 a. casat a Reus.
- Francesc Mercader, tenia 62 a.
- Domènec Nolla, tenia 45 a. casat a Reus.
- Gabriel Pedret, tenia 46 a.
- Valentí Pedret, 40 a. casat a Reus.
- Francesc Pedret, tenia 16 a. el seu pare era d'Alcover.
- Adrià Pujol, tenia 35 a.
- Joan Roig, tenia 62 a.
- Salvador Roig, tenia 29 a.
- Agustí Sabater, tenia 30 a. casat a Reus.
- Josep Selma, tenia 18 a. fill d'una pagesa.
- Francesc Serra, tenia 33 a. casat a Reus.
- Benet Sugranyes, tenia 36 a. casat a Reus.
- Josep Torrell, tenia 40 a.
- Pau Vernis, tenia 42 a. el seu pare era cec.
- Pere Vila, tenia 44 a.
- Pere, àlies *Xipilla*, tenia 38 a. casat a Reus.

La Selva del Camp

- Josep Masdéu, ea. 17 (1760), la seva esposa era de Creixell.
- Joan Pàmies, ea. 20 (1770), un fill seu era veler.

Valls

- Josep Martí, tenia 30 a. casat a Reus.

El Penedès

El Vendrell

- Jaume Calbó, ea. 11 (1785), la seva esposa era de Torredembarra (arribada el 1798).

El Pla de Barcelona

Barcelona

- Josep Vilageliu, ea. 25 (1811), la seva muller era de Mataró.

Aragó

Fraga

- Anton Galícia, ea. 35 (1810), la seva muller era de Flix.

El País Valencià

Xàtiva

- Josep Ascó, ea. 17 (1812), casat a Reus.
- Cristòfol Ascó, s. tenia 16 a.

Estranger

Gènova

—Bartomeu Tornato, ea. 30 (1810).

Traginers

El Camp de Tarragona

Alcover

—Esteve Obrador, ea. 28 (1816).

Reus

—Joan Martí

—Silvestre Nava, tenia 37 a.

—Magí Pijoan, tenia 45 a. casat a Reus.

—Mariano Ramírez, tenia 48 a.

—Nicasí Segalà, tenia 50 a. la seva muller era del Catllar (arribada el 1800).

—Joan Vidal, tenia 40 a. casat a Reus.

Tarragona

—Carles Morella, ea. 20 (1818), la seva muller era de Blancafort.

Valls

—Ramon Bonet, ea. 20 (1810), la seva esposa era de Vinaixa, (arribada el 1812).

La Conca de Barberà

Sarrià

—Joan Briansó, ea. 32 (1817), la seva muller era de la mateixa vila.

Les Terres de l'Ebre

Tortosa

—Antoni Vidal, ea. 16 (1806).

Les Garrigues

L'Espluga Calba

—Ramon Balcells, ea. 32 (1817), la seva muller era de Valls (arriben plegats).

L'Anoia

Igualada

—Bonaventura Querol, ea. 24 (1814), la seva esposa era de Valls.

El Pla de Barcelona

Barcelona

—Sebastià Aixelà, arribat el 1810.

Constructor de carros

El Camp de Tarragona

La Canonja

—Sebastià Torà, ea. 31 (1812).

Reus

—Josep Cerdà, tenia 62 a.

- Francesc Cort, tenia 25 a.
- Francesc Giró, tenia 28 a.
- Josep Rovira, tenia 63 a.
- Miquel Rovira, tenia 25 a. fill de l'anterior.

El Camp de Tarragona

Reus

- Bartomeu Fortuny, tenia 50 a. estava casat a Riudoms.
- Domènec Videll, ea. 22 (1806).

Font: ACBC, Fons Municipal de Reus, Padró d'habitants de 1820, sign. 1.666.

6. Naturalesa dels treballadors del transport que vivien en règim de lloguer a Reus en el primer vicenni del segle XIX

Carreter

- Sebastià Ferrer
- Ramon Fillol, de Vilafranca del Penedès
- Magí Gonzàlez, de Tarragona
- Joan Guineu, de Tarragona
- Pere Pàmies
- Gabriel Pedret
- Miquel Terentino
- Joan Torrell

Traginer

- Aleix Morell, de Palau [d'Anglesola?]

Tartaner

- Pau Borges, de Barcelona

Bastaix

- Jaume Andaver
- Joan Coll
- Joaquim Folc, de Barcelona
- Salvador Gues, de Barcelona
- Francesc Voltes

Camàlic

- Francesc Batlle
- Joan Brunet, de Barcelona
- Jaume Mateu, de Teià
- Josep Pen, de Barcelona
- Joan Solà, d'Olot

Matalot

- Jacint Segura
- Antoni Soler, de la Guàrdia dels Prats

Nota: si no s'indica el contrari són originaris de Reus

Font: ACBC, Fons Municipal de Reus, sign. 1.667/2.

7. Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones a Tarragona segons el padró d'habitants de 1823

Carreters

El Camp de Tarragona

La Riera de Gaià

- Miquel Borrell, ea. 21 (1818).

Tarragona

- Ambrós Aluges, tenia 29 a. la seva esposa era del Botarell.
- Magí Aluja, tenia 39 a. casat amb una tarragonina.
- Joan Duc, tenia 50 a. casat amb una tarragonina.
- Ramon Forès, ea. 35 (1818), la seva muller era de Torredembarra.
- Pere Godall, tenia 57 a. casat amb una tarragonina.
- Francesc Pontons, tenia 36 a. casat amb una tarragonina.
- Caietà Riba, tenia 30 a.
- Francesc Segués, tenia 47 a. la seva muller era de la mateixa ciutat.

El Penedès

El Vendrell

- Joan Vidal, ea. 25 (1821), casat amb una tarragonina.

Vilanova i la Geltrú

- Pau Verdet, tenia 41 a. casat amb una tarragonina.

El Pla de Barcelona

Barcelona

- Francesc Tàpies, ea. 41 (1805), la seva muller era de Barcelona, arriben plegats.
- Josep Vallhonrat, s. ea. 5 (1807).

La Ribera d'Ebre

Miravet

- Manuel Pedrola, en una altra anotació se'l considera com a traginer.

Mossos carreters

Tarragona

- Francesc Bofarull, tenia 43 a. la seva esposa era tarragonina.

Traginers

El Camp de Tarragona

El Catllar

- Marià Cobaldo, ea. 34 (1822).
- Joan Toldrà, ea. 15 (1808), casat amb una tarragonina.

Constantí

- Agustí Maduell, ea. 24 (1817), la seva muller era de Vilafranca del Penedès.

Mont-roig del Camp

- Teresa, vídua Fortuny, traginera, ea. 30 (1823), sols feia tres mesos de la seva arribada, convivia amb una filla de 4 anys i al seu servei tenia un mosso traginer tarragoní vidu.

Reus

- Cristòfor Artigues, ea. 17 (1797), casat a Tarragona, en una segona anotació duplicada del padró se l'anomena carreter.

Riudoms

- Jaume Torres, ea. 10 (1797), la seva muller era de Torredembarra.

Tarragona

- Josep Altés, tenia 36 a. casat amb una dona de Masricard arribada el 1811.
- Josep Arbós, ea. 17 (1808), la seva muller era de Barcelona.
- Ambròs Bordes, tenia 31 a. la seva esposa era també tarragonina.
- Vicenç Miró, tenia 68 a. la seva muller també era de Tarragona, amb ells hi convivia una criada.
- Pere Ribera, ea. 24 (1806), casat amb una tarragonina.
- Pere-Pau Rovira, ea. 42 (1819), vivia a casa d'una hostalera vídua.
- Joan Tusset, tenia 34 a. casat amb una tarragonina, a casa seva hi vivia una criada.

Vallmoll

- Joan Benet, ea. 29 (1808).

Valls

- Agustí Pomés, ea. 26 (1819).

La Conca de Barberà

Vilaverd

- Martí Ribes, ea. 21 (1792), la seva esposa era de Sitges, arribada el 1800.

El Penedès

Vilafranca del Penedès

- Isidre Segarra, v. ea. 25 (1817).

La Ribera d'Ebre

Miravet

- Manuel Pedrola, tenia 50 a.

El Pla de Barcelona

Barcelona

- Ramon Briguets, ea. 26 (1816), la seva esposa era de Reus, arribada el 1811.
- Salvador Dàrnia, s. ea. 21 (1804).

Mosso traginer

Tarragona

- Josep Oller, tenia 38 a. treballava per una vídua traginera de Mont-roig del Camp.

Cotxer

Aragó

Sant Esteve de Llitera

—Mariano Faro, ea. 49 (1820), al servei de l'Arquebisbe de Tarragona.

Mosso de diligència

Castella

Sòria

—Lucas Vadillo, ea. 31 (1817), casat amb una tarragonina.

Fabricant de carros

El Camp de Tarragona

Alcover

—Antoni Borrell, v. ea. 28 (1790).

Castella

Segòvia

—José Gauran, ea. 32 (1813), la seva muller era de Riudecanyes.

Font: Arxiu de la Ciutat de Tarragona, FMT, Padró d'habitants de 1823, (sign. 2.944-2.946).

8. Treballadors dedicats al transport de mercaderies i persones a Tarragona segons el padró d'habitants de 1826

Carreters

El Camp de Tarragona

Alcover

—Gabriel París, ea. 24 (1817).

Reus

—Josep Artiga (es), ea. 12 (1816), la seva esposa també era de Reus (arribada el mateix any).

—Ramon Marsal, v. ea. 62 (1823).

—Pere Marsal, ea. 27 (1823), fill de l'anterior.

La Selva del Camp

—Andreu Monner, ea. 23 (1809), casat amb una tarragonina.

—Carles Rabassa, ea. 44 (1815), la seva muller era de Barcelona.

Tarragona

—Joan (?), àlies, *Torrat*, tenia 55 a, casat amb una tarragonina.

—Francesc Aimeric, tenia 18 a. era fill d'una vídua.

—Magí Aluges, tenia 39 a. casat amb una tarragonina.

—Bonaventura Elies, s. 15 a. el seu pare era un jornalier.

—Joan Fernández, tenia 70 a.

—Joan Fernández, tenia 49 a. fill de l'anterior.

- Ramon Gil, tenia 30 a. la seva esposa era d'Altafulla (ella arribada el 1810).
- Jaume Giménez, tenia 36 a. casat amb una tarragonina.
- Magí González, tenia 19. El seu pare era traginer.
- Antoni Guinovart, tenia 36 a. casat amb una tarragonina.
- Esteve Roche, 17 a. era criat d'un comensal de la catedral de Tarragona.
- Manel Sales, tenia 46 a. casat amb una tarragonina.
- Antoni Segura, ea. 25 (1816), casat a Riudoms.
- Baltasar Tost, tenia 22 a. la seva esposa era de Montblanc, arribada el 1822.

Torredembarra

- Josep Canyelles, ea. 23 (1819), casat a la mateixa vila nadiua.

Vila-rodona

- Llorenç Andreu, ea. 48 (1816), la seva muller era de Constantí, arriben conjuntament.

Vila-seca

- Gabriel Ferran, ea. 18 (1820), casat a Tarragona, al seu servei tenia una criada.
- Julià Ferran, ea. 19 (1821), la seva muller era tarragonina.
- Pere Nogués, ea. 26 (1814), casat a Torredembarra.

El Penedès

Sant Llorenç d'Hortons (?)

- Josep Miralpeix, ea. 26 (1812), la seva muller era de Lleida.

Vilanova i la Geltrú

- Andreu Segarra, ea. 26 (1822), la seva muller era de la Canonja.
- Antoni Verdet, ea. 1 (1788).

La Conca de Barberà

L'Espluga de Francolí

- Joan Sales, ea. 20 (1816), casat a Constantí, al seu servei tenia un mosso de carro.

Montblanc

- Francesc Santromà, ea. 24 (1825), la seva muller era de l'Albi (les Garrigues).

Les Garrigues

Arbeca

- Andreu Santfeliu, ea. 39 (1816)

El Maresme

Mataró

- Jaume Pujol, ea. 42 (1816).

Sant Vicenç de Montalt

- Miquel Mas, v. ea. 27 (1815).

El Pla de Barcelona

Barcelona

- Mateu Briguets, s. ea. 24 (1814), al seu servei tenia una minyona de Guimerà.
- Maurici Tàpies, ea. 38 (1809), la seva esposa era de Barcelona.
- Josep Vallhonrat, s. ea. 2 (1809), al seu servei tenia un criat de Valls.

Estranger

Península Italiana

- Antoni Fortis, 22 a. casat amb una dona de Creixell.

No consta

- Joaquim Grifoll, ea. 19, (1804), la seva esposa era de Reus.
- Pau Sugranyes, ea. 11, (1770).

Mosso carreter

Constantí

- Josep Massó, tenia 27 a. treballava per un carreter de l'Espluga de F.

Traginers

El Camp de Tarragona

El Catllar

- Francesc Rodua, ea. 35 (1813).

Els Pallaresos

- Llorenç Fortuny, ea. 1 (1802), la seva muller era del mateix poble.
- #### Tarragona
- Jaume Alegret, tenia 40 a. casat amb una tarragonina.
 - Ignasi Gibert, tenia 40 a. casat a Tarragona.
 - Josep González, tenia 54 a. casat a la mateixa ciutat, un fill seu era carreter.
 - Joan Josep, tenia 33 a. casat amb una tarragonina.
 - Josep Miró, tenia 45 a. casat a Tarragona.

Torredembarra

- Pere Isern, s. ea. 18 (1820), vivia a la casa d'un traginer de Barcelona (R. Briguets).

Vallmoll

- Joan Benet, ea. 24 (1810), al seu servei hi treballa una minyona de Valls.

La Conca de Barberà

Lilla

- Ramon Vilella, ea. 5 (1792), la seva esposa era de Reus.

El Pla de Barcelona

- Ramon Altarriba, ea. 26 (1824), la seva muller era d'A Coruña (Galícia).
- Antoni Ardariu, ea. 28 (1814).
- Andreu Mateu, ea. 14 (1810), la seva muller era de la Selva del Camp.

El Penedès

Vilanova i la Geltrú

—Josep Casals, s. ea. 5 (1811).

L'Anoia

Igualada

—Bru Ribalta, ea. 40 (1826), la seva esposa era de la mateixa ciutat.

El Baix Llobregat

Esparreguera

—Salvador Grauer, ea. 22 (1823), la seva esposa era de Reus.

El País Valencià

Millars

—Francesc Bruguera, ea. 2 (1788), casat a Tarragona.

Cotxer

Aragó

Sant Esteve de Llitera

—Mariano Faro, ea. 49 (1820), al servei de l'Arquebisbe de Tarragona.

Fabricant de carros

El Camp de Tarragona

Vila-seca

—Antoni Mariner, ea. 25 (1801).

El Penedès

El Vendrell

—Josep Romeu, ea. 29 (1821).

Calessers

Tarragona

—Pere Màrtir Donato, ea. tenia 32 a. casat a Vilanova i la Geltrú.

9. Treballadors dedicats al transport de mercaderies residents a la Selva del Camp segons el padró de 1838

Carreter

—Ramon Martorell, 25 a.

—Andreu Rabassa*, 74 a.

—Salvador Soronelles, 48 a.

Traginer

—Josep Bover, 20 a. fill de vídua.

—Josep Castells, 35 a. s. consta que vivia a Golmés (Pla d'Urgell).

—Joan Daroca, 43 a.

—Salvador Domingo, 54 a.

—Joan Ferrando, 38 a.

- Josep Fortuny, 44 a.
- Josep Fortuny Arbós, 47 a.
- Josep Llaberia, 39 a.
- Antoni Masdéu, 49 a.
- Bonaventura Pujol, 27 a.
- Pere Pujol, menor.
- Francesc Roig, 44 a.
- Pau Soronelles, 63 a.
- Pere Torrents, 47 a.

Observació: la font és defectiva, en moltes ocasions no hi consta l'ofici.

Font: Arxiu Municipal de la Selva del Camp (AMSC), padró d'habitants de 1838, sign. 4.460.

* Segons el padró de 1818, a la Selva del Camp Andreu Rabassa i Josep Almenara eren fabricants de carros, (AMSC, sig. 4.466).

10. Treballadors dedicats al transport de mercaderies residents a Valls segons el padró de 1844

Carreters

El Camp de Tarragona

Cabra del Camp

- Isidre Ferrer, s. ea. 17 (1841)

Cambrils

- Antoni Gassol, ea. 19 (1844)

Reus

- Macià Guasc, tenia 34 a.
- Francesc Ribes, ea. 19 (1824)
- Pere Urgellés, mosso, ea. 30 a. (1844), sols feia 3 mesos de la seva vinguda

Valls

- Joan Ballester, tenia 33 a.
- Pere Bonet, tenia 56 a.

El Pla de Barcelona

Barcelona

- Pau Sanó, ea. 12 (1843)

Traginers

El Camp de Tarragona

Alió

- Jaume Anglada, tenia 31 a.

Altafulla

- Isidre Virgili, traginer de pesca salada, tenia 41 a.

La Nou de Gaià

- Joan Martí, tenia 25 a. casat a Puigpelat

Salmella (El Pont d'Armentera)

—Martí Martí, ea. 18 (1831), casat a Pira

Valls

—Joan Ballester, tenia 31 a.

—Joan Batalla, tenia 39 a.

—Josep Batet

—Francesc Esplugues, tenia 47 a.

—Isidre Ferrando, tenia 26 a.

—Magí Fortuny, tenia 22 a.

—Pere Moster, tenia 51 a.

—Agustí Poblet, s. tenia 29 a. el seu pare era pagès

—Antoni Queralt, vidu, tenia 51 a.

—Joan Roca, tenia 46 a.

—Ramon Soler, tenia 29 a. casat al Pla de Santa Maria.

—Miquel Terència, tenia 61 a. combina el treball amb el de forner.

—Josep Terència, fill de l'anterior, tenia 29 a.

Masmolets

—Josep Serra, tenia 30 a. casat a Figuerola del Camp.

La Conca de Barberà

Saral

—Pere Moles, traginer de pesca salada, ea. 11 (1817), casat a Santa Coloma de Queralt

Vilaverd

—Magí Miró, tenia 38 a.

El Penedès

Vilanova i la Geltrú

—Andreu Serra, tenia 43 a.

Les Garrigues

Fulleda

—Pere Gual, tenia 49 a. al seu servei hi treballaven dos criats, (un de Fulleda i un altre d'Alió).

Nota: si no s'indica el contrari les seves mullers són vallenques.

Font: ACAC (Arxiu Comarcal de l'Alt Camp), Fons Municipal Valls, Padró de 1844, sign. 4.517.

Observacions en tots els apèndixs

Quan s'indica el verb tenia indica que és l'edat de la persona en confeccionar-se el padró i l'abreviatura ea. és l'edat d'arribada (entre parèntesi l'any), s. significa solter/a i l'interrogant (?) que desconeixem el cognom o no tenim seguretat de l'ofici. També hem de ser conscients de les possibles errades en les grafies d'alguns cognoms.

